

Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who removes sleep from my eyes and slumber from my eyelids.

One should not respond "Amen" here, for it is part of the longer berachah which follows.

And may it be Your will, Lord our God and God of our fathers, to accustom us to [study] Your Torah, and to make us cleave to Your commandments. Do not bring us into sin, nor into transgression or iniquity, nor into temptation or scorn; and may the evil inclination not have mastery over us. Keep us far from an evil person and an evil companion. Make us cleave to the good inclination and good deeds; and compel our inclination to be subservient to You. Grant us this day and every day, grace, kindness and mercy in Your eyes and in the eyes of all who behold us; and bestow bountiful kindness upon us. Blessed are You Lord, who bestows bountiful kindness upon His people Israel.

May it be Your will, Lord my God and God of my fathers, to protect me this day and every day from insolent men and from impudence; from a wicked man, from an evil companion, from an evil neighbor and from an evil occurrence; from an evil eye, from a malicious tongue, from slander, from false testimony, from men's hate, from calumnious charges, from unnatural death, from harsh diseases and from misfortune; from the destructive adversary, from a harsh judgment, from an implacable opponent, whether or not he is a member of the Covenant and from the retribution of gehinom.

Siddur HaKav:

One must be extremely scrupulous concerning the Blessings of the Torah. It is forbidden to utter any words of Torah before these blessings are recited. One who has slept at night recites them upon rising any time after midnight; if he was awake all night, he recites them when day breaks, just like all the other morning blessings.

Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who has sanctified us with His commandments, and commanded us concerning the words of the Torah.

ברכות 85

ברכות השחר

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, המפעיק לנו יגיעה מעייני ורגנומה מעפפאי:

ש"ע זכר וזמן לעשות אמן אחר המעברי שנה מעיני קודם היה רצון מפני שהכל כריב אות אורחה שחרית בברוך וחמתה בברוך :

ויהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתתרונו לנו ברחמיך ותרחיקנו ממצותיך ואל תביאנו לרא לידך חמא ולא ליד עברה ועון ולא ליד נסיון ולא ליד כוון, ולא ישלמנו פני יצור רע, ותרחיקנו מאדם רע, ומרחיק רע, ודבקנו ביצור מוט ובמעשים מזכים, וכוות את יצרנו להשתעבר לך, ותננו רחום וכלל יום רחון ורחמך ורחמיים פעיך ופעיינו וכל רחמינו, ותגמלנו חסדים מזכים. ברוך אתה יי הגומל חסדים מזכים לעמו ישראל: ויהי רצון מלפניך יי אלהי אבותי שתתילני רחום וכלל יום מעיי פנים, ומעוות פנים, מאדם רע, ומחבר רע, ומשכנר רע, ומפגע רע, מעין הרע, מלישון רע, מפלשנות, מעדות שקר, משנאת דברים, מעילול, מביטתה משנה, מחללים רעים ומפוקרים רעים, ומשחין ומפחיתות כבודך קשה ומבעלי קישור שחודא בך בריה, ובין ישאנו בך בריה, ומדינה שיל גרוננו.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר קיימנו בברוך אתה יי ויצוננו ער דברי תורה: המעורר

4

Ⓢ

זקוק לשלם על כל המצוי...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...

ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...

ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...
 ואלו המצויים...

אך הטור כתב שנוסח אשכנז הוא לעסוק בדברי תורה ולזה הסכים גם כן הב"ח וכן הוא במחזור ויטרי וברא"ש וכו"ז (פ"א גורמ"ם) וכן הוא נוסח הגמרא שלפנינו והוא קאמר לעסוק בדברי תורה ולא אמר ללמוד תורה עיין בב"ח ויותר ביאור הדברים בט"ז שהכוונה לעסוק בתורה דרך משא ומתן דרך פלפול בטורה ויגיעה ע"ש ולפענ"ד נראה דאפשר עפ"י מה שפירש אדמו"ר הגה"ק מו"ה יקותיאל יהודה ט"ב זצלה"ה מסיגוט ספור הנכבד ייטב לב פרישת וישלח דברי חכמ"ל פ"ו דברכות לא ימוש ס"ח מפ"ד יכול דברים ככתבם ח"ל ואספת דגנך הנהג בהם מנהג דרך ארץ ופי' אדמו"ר דר"ל שגם בשעה שעוסק במו"מ יהיה עוסק עפ"י התורה וזה הנהג בהם ר"ל על התורה מנהג דרך ארץ ובהו יקיים לא ימוש וגם ואספת דגנך ע"ש וזה שאנו מוכרינן לעסוק בדברי תורה היינו לעסוק כל העסקים עם הדברי תורה וזה עיקר המצוה ובלא"ה אי אפשר לקיים והגיה בו וזמם ולילה כי אם אין קמה אין תורה ועפ"י אפשר לפרש בדרך סמך מאמר חכמו"ל בנדרים ולא שמשו בקולי ולא הלכו בו שלא ברכו בתורה החילה דהנה בהפלאה פי' ולא הלכו בו שבשעה שעסקו במו"מ לא היה דעתם על התורה ע"ש וזה שלא ברכו בתורה מחלה ר"ל מחלת ברה"ט שהוא לעסוק בדר"ת אומנו ברכה לא ברכו הם כיון שכרכה זו נתקן לעסוק במו"מ עם התורה והם בשעה שעסקו במו"מ לא היה דעתם על התורה כמו שפי' הפלאה כ"ז כתבתי רק בדרך סמך ופוטפטי דאורייתא טכ"ז:

הגה"ה

ודע"כ נא ה' אלהינו את דברי תורתך הנה יש אומרים הערב נא בלא וא"ו וכן העיר רבינו הרמ"א שכן המנהג אך סיים שטוב יותר לומר ברא"י וכ"כ בבא"ט"ש בשם האריז"ל דאף שהיה אומר שברכה לפני עצמה הוא והיה עונה אמך אחר לעסוק בדברי תורה מ"מ היה אומר הערב ברא"י והסעם עיין בשע"ת **כפינו וכפיות עמך בית ישראל** כן הוא נוסח ד"דן ובאבודרהם ובסידר השל"ה ונוסח סידורי ספרד הוא **וכפיות עמך בית ישראל** וכן הוא נוסח הגמ' שלפנינו וברי"ף ורמב"ם וכמחזור ויטרי וברא"ש ונוסח סידורי אשכנז הוא **וכפי עמך בית ישראל** וכן הוא בסידר ר"ע וכן הוא גירסת הר"ה ונחיה אנהו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו הנה בסידורי אשכנז לתא תיבות אלו וצאצאי צאצאינו וגם בגמ' וברי"ף ורמב"ם ורא"ש וטור ובסידר ר"ע וכמחזור ויטרי ליתא אך הוא בסידורי ספרד

והרמ"ק ובסידר השל"ה והיעב"ץ ובאבודרהם כשם אכן הדיח וכעט"ז משום שצריך להתפלל על בנינו וכני בנינו שיהיה ת"ח מכאן ואילך התורה מחזרת על האכסני' שלה

הג"ל הוא אפילו שעה אחת וננוסח דידך בא"י רופא כל בשר ומפליא לעשות הנה יש אומרים רופא חולי כל בשר והוא נוסח הרא"ש והב"י והלבוש וסידר היעב"ץ אך בנוסח הגמ' שלפנינו וברי"ף ורמב"ם וסידר ר"ע ובמחזור ויטרי ובאבודרהם ליתא תיבות חול'י וכנוסח דידך ולזה הסכים גם כן במהרש"ל וכמט"מ ובמג"א ועיין בט"ז שכל אחד יש לו על מה שסימור וחלילה למחזק שום נוסחא ע"ש והנה בריעת רבינו האריז"ל איך הכרע איד נוסחתו אך זאת כתב המג"א בשם כתבים שיש בכרכה זו מ"ה תיבות ועיין בשע"ת ובלבושי שרד וכמחש"ק אך כפי הנראה בפע"ח וכמשנת חסידים יראה שהוא כדברי השע"ת ע"ש:

ברכת

התורה הנה דעת הרמב"ן ועמ"י רוב מהראשונים שברה"ת הוא מ"ע דאורייתא אך מהאורייתא אינו רק ברכה אחת ואם נסתפק אם בירך ברה"ת דעת הפר"ח דחזר ומברך לכולהו וכן נראה שזה הוא ג"כ דעת הח"י אדם נסתפק אדם דעת השאגת ארי' בחשו' דאינו מברך רק ברכה אחת ויברך ברכת אשר כתיב בנו שהיא מעולה שבברכות ולזה הסכים בסידר דרך חיים אך דעת המחב"י דאינו מברך כלל ונראה שלזה הסכים גם כן בשע"ת ובפרמ"ג והנה במצוה דאורייתא איתא בהש"ע (פי' סמ"ך) שצירכה כונה לצאת לכך איתא בכמה סידורים לומר קודם ברה"ת הריני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה לברך על התורה:

היישן ביום שינת קבע על מטתו דעת רוב הפוסקים דצריך לחזור ולברך אך כבר העיר בנו הש"ע שנוהגין שלא לברך ומי שניעור כל הלילה יש פלוגתא בין הפוסקים בזה והמג"א ופאן ובפי' הגי' הכריע דצריך לחזור ולברך ושכן עיקר אך הודעה לצאת ידי ספק ישמע הברכות מאחר ע"ש הנה מי שלא בירך ברה"ת קודם התפלה אם לומר אחר התפלה מיד בלי הפסק נפטר בברכת אהבה רבה ואם לא למד מיד דעת הא"ר בשם הלב"ש ושאר אחרונים דצריך לברך אחר"כ ברה"ת ולזה הסכים בח"י אדם אך דעת הקיצור ש"ע דאין מברך שכן נראה דעת הר"ף והרמב"ם ובה"ג ושכן פסק בש"ע התניא:

והנה בענין ברה"ת רוב המנהגים יש מברכין קודם פי' התמיד אחר לעולם יראה אדם ורובן כל העולמים והנזכר מנהג זה בטור וברוקח ונוסח סידר הרמ"ק והאריז"ל והסדר הי"ס לברך אחר ברכת השחר ונוסח סידורי ד"דן ברה"ת חתף אחר ברכת אשר יצר כפי' יש פוסקים קודם כנוח פסוקי מה טובו ושאר פסוקים היינו מפני שאין אומרים רק דרך תחנונים (עיין בש"ע בשם האגור) והעיד ע"ז הרמ"א שכן המנהג אך מנהג ד"דן שלא לומר שום פסוקים קודם ברה"ת וכרעת הטור והמחבר ועיין בספר ש"ע דגם הנהגין לומר קודם כל מצוה וברכה פסק ויהי נועם לא יאמר קודם ברה"ת:

בא"י אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לעסוק בדברי תורה הנה נוסח ספרד והרמב"ם והש"ע על דברי תורה ועיין בתר"י שהיא נוסחא מדוייקת

ברברים תרבה, מפניכין אותו מן התכמה ויאבד לב חמנה מן (הזכמה), החרוה שניונה בלב, ד"א חכם המעסק בצרכי צבור משכחין תלמודו. ולשון דברי תורה משמע דברים שנעל פה כד"א יחונן: לא כרח הקב"ה בריה עם ישראל אלא על פי דברים שנעל פה, שנא' כי' על פי הדברים האלה כרחי אתכם בריה ועם ישראל. ועוד אמרי' בפרקי דר' אליעזר: ונור יוצא מעוד וגו' ומה הלשון הזה לעברה ולשמרה, לא אמר אלא לעסוק [בדברי] תורה שבא' לשמור את דרך עץ חיים. ואין עץ חיים אלא תורה שנאמר עץ חיים היא.

והנהו כל ישראל לנענע בשעת תלמודי, לפי דאמרינן בבראשית רבה: החרוה לא ניתנה אלא בוכות השתחואה, שנא' והשתחיתם מרחוקי. ולכן נראה שאין ראוי לנענע לצדיקין אלא לפני דרך השתחואה.

ואין לדיקס על תרבה ועל כמה תיבות, שאינו באין על פי הקצוקי, לפי דאמרי' פרק ראשית הנהו: על המונה דחמש רחלות קא מתני לבריי רחלים. אמר ליה לוגיה רחלות, אמר ליה זה כתוב רחלים מאתים, אמר ליה לשון תורה לחרו ולשון חכמים לחרו.

הקרב נא ד' אלהינו את דברי תורתך בפנינו: יש אומרים שכל זה מברכה ראשונה היא, ויש אומרים ברכה אחרת היא וסמיכה לחברוהו] ואנה פתחת בברך ואע"פ שהראשונה מנעב קצר כיון שחלשון משונה ומדבר להנא, נמי ניכר הוא שהיא ברכה אחרת.²¹

הקרב ע"ש ערב עכ"ד לטוב [טוב זה תורה ומסים אל יעשוקי זרים, שהתורה מננה וְעָרֹב זה ר"ל, לשון ערבות, ע"ש: וערבה לה מנחת יהודה, ואם ערוב לשון ערבות והמחון כמו: עשקה לי ערובי כמו כן הפירוש נא ד' אלהינו את דברי תורתך, ויהי רצון שיהיו לי דברי תורתך לבטחון: בנינו ובפסוקים עמך בית ישראל, על שם: לא ימשו מפיד ומפי ורעץ ומפי ורעץ ותורה אהנו כלנו יודעי שמך [ועוסקי תורתך ע"ש ששאל בחזון על ידי התורה החכיר כמו כן שנוחיה יודעי שמך] ויבטחו בר יודעי שמך. וידעת השם היא להדבק בדרך כדדרשינו בספרי: ולדבקה בו יז הדבק בהכמים והתלמידים ומעלה אני עליך

ברכת התורה 1 וארא ב. 2 קהלת ז. 1. 3 גיטין מ. ב. 4 שפירא לר כו. ורמ"א. 5 עין תרשי שמי. 6 בראשית ג. כה. משלי ג. יח. 7 עין בכורות ב. עט. ובתע"ה החרים שבות ה. טו. ויש דעה שאין לנענע מצדו לירום ענין ספר חסידים, גמנות טובה הנומה לארץ הנה חרשים יג. יז וע"י בספר ציון לנפש חיה לירוב ליסוד קח. 8 ב"ע ג. 9 שבות כו. א. 10 חולין קלו. ב. 11 בראשית ל"ג. טו. 12 ע"י ברכות א"א. ב. 13 ערוב תהלים קט"ו. קכ"ב. וערבה: מלאכי ג. יז. 13 ישע"י טו. ורמ"א מ"ז. 14 ישע"י נ"ג. כ"א. 15 חולין מ. י"א. 16 עקב ט"ז. 17 דברים א"א. כ"ב. ל"א. יד.

וחרו בתוך ביתך, נשחר ייך הרי חרוך, להחיל אוכלי יש וגו' נשחר שמוך (אוצרותיו) [ואוצרותיהם] אמלא. בקעה כסותו: ימלא ה' כל משאלותיך. אבל אם שמעת דבר על אשתו קים כנכר לפי שהוא גבר את חוה גבר. לך נאמר: איש איש דקרי ליה שפיר כסות כיון דמשמנה עשר בנינים מהם המפעלים, ור"ל ימלא ה' כל משאלותיך שלא [וחסר] אפי' מפעלים.

כיון שהוא לבוש יצא לדרך אומר המפיץ מצדו גברי דכתיב: מה מצדתי גבר כווננו. שכשתחיל בשוק אנו יודע אם יעלה ואם יחטא וינין שהקפידה משתחיל במצדתי צריך לברך.

שלא עשאני נוי, ואפי' אתגייך מעכ"פ תמשיך וך לפי שלא למדו לא מזון ולא מאבותם.²²

שלא עשאני עברי, ואפילו עבר ישראל לפי שאינו ברישותו לקיים המצות כראוי שהם כל היום מבדידין עליו לעשות מלאכות.

שלא עשאני אשה, שאינה חיבת בכל המצות ואפי' אומרי: בעלה עליה ואינה יכולה לקיים את מה שצבטויות כדאמרינן בקדושין. בני כבוד אב ואם אשה אין ספק בדה לעשות ואת אין לון ממה לעשות צדקות ועוד כד"א בהתנחלותם: יבחר בכם: אע"פ שהתניתו יוצא ממני אמר מלאך ויין וכל ממשקין אותו והכל מתבקין אותו ביהוה כשהוא זכר. ועוד בבראשית רבה: שאין חרוב לפני הקב"ה אלא הנוכח. וכן במס' שלשה דבריהם: שלשה דבריהם אין אדם רוצה שיבאו לו ואי אפשר לעולם בלא הנם וזמין ביניה נקבה בבנין ועשבי נקמה, אכן איי לו למי שבניו נקמה.²³

ובברכות ירושלמי: מפרש שלא עשאני נוי שאין הנשים כלום שונא כל הנשים כאין גנדן: אשה, שאין אשה מצווה על המצות, בור, שאין בור ירא חטא וזהו דמקשה במגות: וכו' כולי זהו, פ"י שאתה מניחה עצמך כירא חטא וליא פ"י ר"ש כ"י.

לעפותי בוצרתי, שנעל פה, אמר אקב"ץ לעסוק בדברי תורה, עסק גופל על לשון שלומד על פה, ולפי שעסק אחר מבטל העסק הזה על שם העסק לקח לשון עסקי, כדאמר בשמות רבה, כי העוסק יחלה חכם.²⁴ כשהתחם מתעסק

ה. כא. 92 חולין מ. ג. 93 במדבר ה. יב. ומפרש שם מפעלים לא יחסרו כמו: כל צרכי. 94 משלי. י. כ"י. 95 בבב"ב: מברכים עפ"י דוח יד ב' ורש"י. 96 צ"ל אמתי, וכן בבב"ב. 96 ויק"ר י"ד. 97 תועבה יבחר בכח ישעי' ס"א. כ"ו. 98 ע"י ב"ר י"ד. ט"ו. 98 חנוני הישן חזי שרת ג. 98 קדושין ט"ז. ב. 99 ברכות מ. א. 100 ישע"י מ. י"ז. 101 מג. ב.

5

5

זכרת החרוז צדק לחרוז בת שמו ואמר לזכר ולחזקתא דית שמי ער שבעד ובי שישן בלילת פבר

בסוה סחזת תחילת וחיל ונא ישעיה כל תחילת סביר בשמיה ויתו כסו כל ביתה בשמיה :

פרק אמה יהודה אלהינו מלך אלהינו אשר קדשנו
במצותיו וצונו על דברי תורה :

והעברתא יהודה אלהינו ארדגברי תורה וצאצאנו וצאצאנו כלעמך
בית ישראל ונרדיר אנחנו וצאצאנו וצאצאנו כלעמך בית
ישראל . כלנו ידעי שמך וצדקתך לשבתה : ברוך אתה
ישראל המלפך תורה לעמו ישראל :

פרק אמה יהודה אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו
כפל העמים ונתן לנו את תורתו : פרק אמה
יהודה נתן לתן דתורה :

יהודה אלהינו לאמר : דבר אלהינו ואלהינו לאמר
פא תברכו את בני ישראל אמור להם : תברך יהודה
בא"י כי על דברי תורה ע"ד (אמתי יש כ"ח) ודבר אלך שפתי צדק לומר סבורה

צדקתו . והשבר את ד' אלקינו וסבור לנו מליכות ומליכות . את דברי
תורה בפני איהו ומלך דברי צדק (אם יש מי) . ובפי כל עמו בית ישראל כי
ישראל מליכים זה הוא (מימי מתימי מ"ו סי) ע"כ והעבר לנו מליכות נתיב (משמתי מ"ו ל"ג)
כי שבד מרב אל סבור ומליכות מלך המלכות ע"ד (אם) ונא ונא (משמתי מ"ו ל"ג)
מרב ונא מרבאל ויש בב"י רחמי אלפי ישראל ויש בתי' לב מודו ונא ממשו וממ"ו
ברכו אבינו סולל בלחם צדק פכ"ד כי בלחם פכ"ד כחם לנו כי חלקינו סורס חייס
כי . סולל יודעי שמך מ"ד עמך"ל מפני מה ישראל לעסקו כי , שאין יודעין לכוון
בשם שיש ו' שמוס עם אל עם חלקים כי ויש בתי' שמו הגדול ומל סולל מבי"ט עזרה
היא ומנו לבד בתי' , עם ה"י סלול בלחמו וכל סבורה סמוטו על הקב"ה ק"י יודעי
שק"י . ולחמי תורה לשבור ע"ד אלה"ל (משמתי מ"ו ל"ג) מעיקרה כי עבד איהו חסמ"י
דמשי' קא עבד לנאך למפא ב"י ומה"כ לומר סבורה למהם לשם סבורה עממה להמקור
אלה"ם ב"י סבורה (במ"ט צד"ה ר"ט מוקד חלוקה) :

אמר
בחר בני מבל-תעמים שפירורו הוא מכל הממיות כמ"ט אמה צמרתו מכל
הממיות שפירורו מ"י ממנו ו' מודו רעום וחו' (אמתי מ"ו ל"ג) והיינום לי מצולח
מכל הממיות . בא"י נתן דתורה נתון לאון הוא שפתי צד"י כי צד"י ישי בני"ד חסדו
שחמסה סבורה חסדו שפתי אור סבורה חסדו כמ"ט (אמתי מ"ו ל"ג) ואיהו
שעשעיהו יוס ויס (במ"ט ב"י) חלוקה ב"י ונתי' (ממתי מ"ו ל"ג) וממתי חמ"ה .
סורה כל חמסה פ"ה לי חספ"ק . גם סבורה פ"ה יודעי (במ"ט ל"ג) ונתי' חמ"ה ויודעי
אין כל חספ"ק . אך דרוז הוא מי שפתי חממה לבנו עזר"י לזרעו גם חמסה אין לה
חספ"ק וישראל ק"י כעיס חוקוס אין לה חספ"ק כי סבורה עממה לנתי' .
בכ"ס חל"ס (במ"ט מ"ד ח"ה) :

כד תברכו . ושפט את שמי כי נתי' בלתי' צד"ה כיה סבורו צ"י , נח"ה כי שמי בתי' מ"ה

פליגת פני אומר תינת פמסיון אשיות בלבעל"ה .

אמר יהודה עזרתי הקורים מאליהם (לעמו ישראל) אמר :

ויהי רצון מלפניך יהודה אלהי ואליה אבותי שתעזרני
היום ויבקר יום מעני . פנים ומעוזות פנים מארם
רע . מוצר רע . מתבר רע . משבך רע . ומשנת רע .

מעין רע . מלשון הרע . מלקשיות . מערות שקר
משנאות הרע . מלקשיות . מעליקה . משיותה משונות . מתין קשר
רעים . משקרים רעים ומשלו דמשיותה . מתין קשר

ומבעל דין קשר . בין שדואו בין פרות ובין שאינו
בין פרות . ומדינה של ג'התם) :

סיון שנים עשר

זכר סורה . י"ח . על יסוד . שח"ה על הנלכות
בנקלות צ"ל ומפני ממוטות סודות נקלות
רבי' לאון ר"י . ובלתי מ"י וסבור לטורות לטיות נמש
המורה למה מתן ובלתי קול דבור . ונתי' לנין כחם
יאהודת"י . שח"ה מוד יקודו מ"י יסוד :

והע"י מ"י יסוד . מל"י ומימי ויהי ויהי מ"י
יסוד המענות והשמים והוא ג"כ ממנו
ונתן להם נענוה . אל וילך כבוד העליות . והטוב
על דברי מ"י ומלכות ויהי מרב מוד שפתי כמר
מליון . והיינו י"א סבורו י"א כמר עליון אה"י
עולה י"א . וסירות כמר עומות כ"י המיוחד שח"ה
חלקו אין אף שח"ה ל' עם ג' יודין כ"י . י"ד ר"י
ו"י ד"י והם ג' יודין יסודות מותין עליון מנלכות
והוא צממו צלירק ג' רמאות ענו משמחות
במלכות וכל זה סוד ר"י . ולכן עם זה עזרת מלישה
לזרות על יסודות וכל סוד סבור הכור דרשי' . ומ"י
ל' מלכות חממה ונינה ומתם שפתי משונות משפ
והמשיות והיינו אל דברי מלכות מורקן מ"י
בשמי ובשיותו וכ"י שחליות סבורה לרוב ע"ד
הרות מלך כמלך שני סודותיה ויהי עליון מוד
עומדות שחמסות צמרה ימנה יסודות ומשפחות
כמורע מעני הארץ ח"ה אלה כוהם ב"י אלה
שמים אנשים שמי צמיה ששתי אנשים אלה בתי' מ"י
לרבעה אנשים ארבעה כמיה כרשי' כמ"י כמ"י
בלתי' מ"י

קודשת בניי מוד רמתי שבתות .

קדשנו .

המזרחית .

מלכות .

על דברי .

תורה .

תורה .

תורה .

תורה .

6

גוי' ומ'ס ולתפלתו לה' ככל ויתנה כמע רב'ים עליו.
 גיל'י שישמול לעריות ולרבות על מעו אגלי' לפרום
 ולרבות בנין רצוני. והוא עלה בהם אגלי' עקר
 בלוי' וכל' ויהי עלי' יוסף יוסף. אלה
 יאה המלא לעם היום מה שמעם במועל. והוא הוא
 לית מוסקו כיו להולת פירות כיו הוא מען יבן
 שבריתו עם ואלן כי יועלה ער'ל. ועי עלה
 זכר נכסיו קבול חלק אולם ער'ל. ויו אל' לומר
 כל יום מה עלה יוע מקדים. וכיוו ה'ל פיה
 ורובת בער'ים: ונבטת את ילודי כמע ולפעולת
 ויהי היה עליו לומר ואלן לנגוד מורס. אך בלמעם
 אדם עזובי גלמקס ויטסקר גלמאלי'. והעלו רחמי'ם
 ממותו לטקסכו והקדים הכבוד עזובי לטקסכו.
 ממוס הכי להגידים לעמק. ולק' עי עטוסק בשר'ע
 אם הוא מספק ללומר יעולה שיהיה ללמד ה'ל
 כעו עמקו נדול כעו מן העמס:

ותה ברכה הטולת הם עלה ברבות. ונמלה
 נתן על טולס עמק (פז: עינס):
 טכסכו

המלה
 בתול'ש'ט' ירש ערק המציא ין ב' יהודה ב'ל אלקיש
 דאמור ליה תדעא ספורותא שוריה וברתא את
 אמר לה לאו מלא אלקיש שבת ב' דכרית הכמת
 אתה תאיר פניו. ויש איש שקבו על דלת והיה עומד
 בחוץ והולכים שומעין לקח וכרבת יהודה דאוש
 עולות להחליף סופים דבר יו כרי לחלעת עליות
 וכמו שארע ל' ונתן ב' ע'ל' ע'ל' יחיד ל' יתנד
 וקריש עתיד הקב"ה וכי לאל עליו אותו הלסי
 וכי' ותעם יעשה ודבר ראו אול והגבונג
 ובנות יהודה לישבים, בהשכם אתו רבאורי שבתי
 קרוצים להמשוב (ליים כתי פויתמה כי יעמלי
 נתנה פ' ח' פ'), אבל לא חזר לרם תביטם כי איך
 ותי שיה בתון יתי החלומים העולטים לעמל
 בשורתיהויתם ונתר אמר (מות ג' פ' א' לכל ישנה
 אום לחלטי שואנו נתן, וכל השנה לחלטי שואנו
 נתן (אע"ל שכונית לשמים) בחוק אבו לטקסיים
 (חלק קב"ל. פ) ותשיע לבדוהא שכונית ל' לשמים ס"ס
 אמר לי שוה ירא עבדותה (מספרו מ' ח' אורי כן
 תוספתיהויתם עור מעל נבולת' ויפסידו יתרת עמס
 גם כיום לכי עממא, אמר' ל' ותנו וכו' אשקיתם
 ישאל בש"ל רפיק ספס (ס' ל' ע"ל שבת ל' ע"ל
 ודב"ל' רבה ס"ס י"ל ובע"ל ר' ע"ל ודב"ל' ס"י
 ולמען חוק אומנת החושכ'ים בלל חמס עסוד הקניו
 שבתת' לכו להודיע לכל שיהא אגלתי חקקת' וישבהו
 תוסקן את הברכה חזאת בחולת ברכת חתרת—
 את לית בעירובין ס"ל על' דתבטת עש חזק
 לבריתם יתח משל חרות. וי' יתנו אמורי בשר'
 השרים רבה על פסקו כי טובים חוד' טיין (מוסכו)
 רב

המלה
 ורובת ער'ם ריז' אקו רובתא ב'ל ע'ל' אלקיש
 רובתא ליה תדעא ספורותא שוריה וברתא את
 אמר לה לאו מלא אלקיש שבת ב' דכרית הכמת
 אתה תאיר פניו. ויש איש שקבו על דלת והיה עומד
 בחוץ והולכים שומעין לקח וכרבת יהודה דאוש
 עולות להחליף סופים דבר יו כרי לחלעת עליות
 וכמו שארע ל' ונתן ב' ע'ל' ע'ל' יחיד ל' יתנד
 וקריש עתיד הקב"ה וכי לאל עליו אותו הלסי
 וכי' ותעם יעשה ודבר ראו אול והגבונג
 ובנות יהודה לישבים, בהשכם אתו רבאורי שבתי
 קרוצים להמשוב (ליים כתי פויתמה כי יעמלי
 נתנה פ' ח' פ'), אבל לא חזר לרם תביטם כי איך
 ותי שיה בתון יתי החלומים העולטים לעמל
 בשורתיהויתם ונתר אמר (מות ג' פ' א' לכל ישנה
 אום לחלטי שואנו נתן, וכל השנה לחלטי שואנו
 נתן (אע"ל שכונית לשמים) בחוק אבו לטקסיים
 (חלק קב"ל. פ) ותשיע לבדוהא שכונית ל' לשמים ס"ס
 אמר לי שוה ירא עבדותה (מספרו מ' ח' אורי כן
 תוספתיהויתם עור מעל נבולת' ויפסידו יתרת עמס
 גם כיום לכי עממא, אמר' ל' ותנו וכו' אשקיתם
 ישאל בש"ל רפיק ספס (ס' ל' ע"ל שבת ל' ע"ל
 ודב"ל' רבה ס"ס י"ל ובע"ל ר' ע"ל ודב"ל' ס"י
 ולמען חוק אומנת החושכ'ים בלל חמס עסוד הקניו
 שבתת' לכו להודיע לכל שיהא אגלתי חקקת' וישבהו
 תוסקן את הברכה חזאת בחולת ברכת חתרת—
 את לית בעירובין ס"ל על' דתבטת עש חזק
 לבריתם יתח משל חרות. וי' יתנו אמורי בשר'
 השרים רבה על פסקו כי טובים חוד' טיין (מוסכו)
 רב

המלה
 ורובת ער'ם ריז' אקו רובתא ב'ל ע'ל' אלקיש
 רובתא ליה תדעא ספורותא שוריה וברתא את
 אמר לה לאו מלא אלקיש שבת ב' דכרית הכמת
 אתה תאיר פניו. ויש איש שקבו על דלת והיה עומד
 בחוץ והולכים שומעין לקח וכרבת יהודה דאוש
 עולות להחליף סופים דבר יו כרי לחלעת עליות
 וכמו שארע ל' ונתן ב' ע'ל' ע'ל' יחיד ל' יתנד
 וקריש עתיד הקב"ה וכי לאל עליו אותו הלסי
 וכי' ותעם יעשה ודבר ראו אול והגבונג
 ובנות יהודה לישבים, בהשכם אתו רבאורי שבתי
 קרוצים להמשוב (ליים כתי פויתמה כי יעמלי
 נתנה פ' ח' פ'), אבל לא חזר לרם תביטם כי איך
 ותי שיה בתון יתי החלומים העולטים לעמל
 בשורתיהויתם ונתר אמר (מות ג' פ' א' לכל ישנה
 אום לחלטי שואנו נתן, וכל השנה לחלטי שואנו
 נתן (אע"ל שכונית לשמים) בחוק אבו לטקסיים
 (חלק קב"ל. פ) ותשיע לבדוהא שכונית ל' לשמים ס"ס
 אמר לי שוה ירא עבדותה (מספרו מ' ח' אורי כן
 תוספתיהויתם עור מעל נבולת' ויפסידו יתרת עמס
 גם כיום לכי עממא, אמר' ל' ותנו וכו' אשקיתם
 ישאל בש"ל רפיק ספס (ס' ל' ע"ל שבת ל' ע"ל
 ודב"ל' רבה ס"ס י"ל ובע"ל ר' ע"ל ודב"ל' ס"י
 ולמען חוק אומנת החושכ'ים בלל חמס עסוד הקניו
 שבתת' לכו להודיע לכל שיהא אגלתי חקקת' וישבהו
 תוסקן את הברכה חזאת בחולת ברכת חתרת—
 את לית בעירובין ס"ל על' דתבטת עש חזק
 לבריתם יתח משל חרות. וי' יתנו אמורי בשר'
 השרים רבה על פסקו כי טובים חוד' טיין (מוסכו)
 רב

המלה
 ורובת ער'ם ריז' אקו רובתא ב'ל ע'ל' אלקיש
 רובתא ליה תדעא ספורותא שוריה וברתא את
 אמר לה לאו מלא אלקיש שבת ב' דכרית הכמת
 אתה תאיר פניו. ויש איש שקבו על דלת והיה עומד
 בחוץ והולכים שומעין לקח וכרבת יהודה דאוש
 עולות להחליף סופים דבר יו כרי לחלעת עליות
 וכמו שארע ל' ונתן ב' ע'ל' ע'ל' יחיד ל' יתנד
 וקריש עתיד הקב"ה וכי לאל עליו אותו הלסי
 וכי' ותעם יעשה ודבר ראו אול והגבונג
 ובנות יהודה לישבים, בהשכם אתו רבאורי שבתי
 קרוצים להמשוב (ליים כתי פויתמה כי יעמלי
 נתנה פ' ח' פ'), אבל לא חזר לרם תביטם כי איך
 ותי שיה בתון יתי החלומים העולטים לעמל
 בשורתיהויתם ונתר אמר (מות ג' פ' א' לכל ישנה
 אום לחלטי שואנו נתן, וכל השנה לחלטי שואנו
 נתן (אע"ל שכונית לשמים) בחוק אבו לטקסיים
 (חלק קב"ל. פ) ותשיע לבדוהא שכונית ל' לשמים ס"ס
 אמר לי שוה ירא עבדותה (מספרו מ' ח' אורי כן
 תוספתיהויתם עור מעל נבולת' ויפסידו יתרת עמס
 גם כיום לכי עממא, אמר' ל' ותנו וכו' אשקיתם
 ישאל בש"ל רפיק ספס (ס' ל' ע"ל שבת ל' ע"ל
 ודב"ל' רבה ס"ס י"ל ובע"ל ר' ע"ל ודב"ל' ס"י
 ולמען חוק אומנת החושכ'ים בלל חמס עסוד הקניו
 שבתת' לכו להודיע לכל שיהא אגלתי חקקת' וישבהו
 תוסקן את הברכה חזאת בחולת ברכת חתרת—
 את לית בעירובין ס"ל על' דתבטת עש חזק
 לבריתם יתח משל חרות. וי' יתנו אמורי בשר'
 השרים רבה על פסקו כי טובים חוד' טיין (מוסכו)
 רב

המלה
 ורובת ער'ם ריז' אקו רובתא ב'ל ע'ל' אלקיש
 רובתא ליה תדעא ספורותא שוריה וברתא את
 אמר לה לאו מלא אלקיש שבת ב' דכרית הכמת
 אתה תאיר פניו. ויש איש שקבו על דלת והיה עומד
 בחוץ והולכים שומעין לקח וכרבת יהודה דאוש
 עולות להחליף סופים דבר יו כרי לחלעת עליות
 וכמו שארע ל' ונתן ב' ע'ל' ע'ל' יחיד ל' יתנד
 וקריש עתיד הקב"ה וכי לאל עליו אותו הלסי
 וכי' ותעם יעשה ודבר ראו אול והגבונג
 ובנות יהודה לישבים, בהשכם אתו רבאורי שבתי
 קרוצים להמשוב (ליים כתי פויתמה כי יעמלי
 נתנה פ' ח' פ'), אבל לא חזר לרם תביטם כי איך
 ותי שיה בתון יתי החלומים העולטים לעמל
 בשורתיהויתם ונתר אמר (מות ג' פ' א' לכל ישנה
 אום לחלטי שואנו נתן, וכל השנה לחלטי שואנו
 נתן (אע"ל שכונית לשמים) בחוק אבו לטקסיים
 (חלק קב"ל. פ) ותשיע לבדוהא שכונית ל' לשמים ס"ס
 אמר לי שוה ירא עבדותה (מספרו מ' ח' אורי כן
 תוספתיהויתם עור מעל נבולת' ויפסידו יתרת עמס
 גם כיום לכי עממא, אמר' ל' ותנו וכו' אשקיתם
 ישאל בש"ל רפיק ספס (ס' ל' ע"ל שבת ל' ע"ל
 ודב"ל' רבה ס"ס י"ל ובע"ל ר' ע"ל ודב"ל' ס"י
 ולמען חוק אומנת החושכ'ים בלל חמס עסוד הקניו
 שבתת' לכו להודיע לכל שיהא אגלתי חקקת' וישבהו
 תוסקן את הברכה חזאת בחולת ברכת חתרת—
 את לית בעירובין ס"ל על' דתבטת עש חזק
 לבריתם יתח משל חרות. וי' יתנו אמורי בשר'
 השרים רבה על פסקו כי טובים חוד' טיין (מוסכו)
 רב

- קלה
- ברכת התורה**
- ה על דברי תורה:
 (א) עיקר לימוד התורה בדבור:
 והענין הוא דהנה כתיב והי' הדברים האלה אשר אנכי מצורך היים על לכל ואר"ל בדברי תורה הכתוב מדבר, דהתורה עיקר לימודה הוא ברכור ולכן חנה נוסח הברכה בדברת התורה שחית הוא רצונו על דברי תורה.
 סי המאמרים תשי"ד ע 108
- (ב) עיי הדבור בכלל נפש הבהמית בקדושה:

כח נפש החיונית הבהמית שבאברי גוף האדם המקיים המצוה הוא מחלב ג'כ בעשיה זו ועולה מהקליפה ונכלל בקדושת המצוה שהיא רצונו יתי וכטל באר א"ס ב"ה וגם במצות תלמוד תורה רק"ש וחפלה וכיצוץ בהן אף שאינו בעשיה גשמית ממש שמתח ממשלת קליפת נוגה מ"מ הא קיימא לן דהרהור לאו כדבור דמי ואינו יוצא יד' תוכחו עד שיוצאא בשפתיו וקיימא לן דעקמת שפתיי הוי מעשה כי אי אפשר לנפש האלהית לבטא בשפתיים ופה ולשון ושניים הגמשיים כי אם ע"י נפש החיונית הבהמית המלוכשת באברי הגוף ממש.

וכל מה שמדבר בכח גודל יותר הוא מכניס ומלכיש יותר כחות מנפש החיונית בריבורים אלו וז"ש הכתוב כל עצמותי תאמרנה וגו' וז"ש רי"ל אם עודכה ככל רמ"ה איברים משתמרת ואם לאו אינה משתמרת כי השבתה היא מקליפת הוגף ונפש החיונית הבהמית שהן מקליפת נוגה הנכללת לפעמים בקדושה וריינו בשמתיה כחן ומכניס כל כחן בקדושת התורה או התפלה.

(ג) משום שהתורה ניתנה בדבור:
 "... צ"ל דיבור עכ"פ ה"י לפי שכן היהנה החינה החורה מלמעלה כמתן חורה שניתנה כדיבור. על פי כן ה"י צ"ל גם כאדם ענין הדיבור בחורה, ועי"ד המבואר בחו"א ע"פ ודבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר. וכלשון חז"ל כל הקורא וישנה הקב"ה כגברו.
 סי המאמרים מלוכט חי"א ע קטו

(ד) ביאור לתנ"ל:
 ולכאורה אינו מוכן למה צריך לדיבור בחורה (הן למעלה הן למטה), הלא ענין התורה הוא בהכנה והשגה והי' צ"ל מספיק במחשבה לכך, ולמה צ"ל ענין הדיבור שהוא מעשה (זוטא ע"פ).

ורא"פ לתוך ע"פ מ"ש בגמ' עירובין (הובא בחי"א) אם עורכה ככל רמ"ה אברים משתמרת ואם לאו וכו', שהיי זה הי' רק לאחר שניתנו הלהות שנית, שאז הי' כבר ענין השכחה בעולם, אבל קודם לזה כמ"ה שלא הי' ענין השכחה שהי' חרות וכי' כנ"ל, אינו שייך לומר כן.

א "קופא דמחטא" איז קלנער פון אים, איז אינגאנצן אפגעפערנט ער זאל קענען אריינגיין אין דעם "קופא דמחטא" (כיז אז מיטארווייט עס ניט אפילו בחללים); על אחת כ"כ אז חורה וואס איז פארבונדן מיט הקב"ה (שעשועי המלך בעצמותו), דער בלי גבול האמיתי, קען זי דאך אורודא ניט אריין ונתפס ווערן אין דעם שכל פון אן אדם מודו מוגבל —

און דערריבער איז "אינה משתמרת", זי קען ניט האבן קיין קיום אים (ווי ער שטייט אין זיינע הגבלות), און ווי די גמרא דערציילט דארט, אז "הלמד אחר שהי' שונה בלחש... שכת תלמודי":

משא"כ רוען מ'פארניכט דעם לימוד מיט "פה" און... מיט "רמ"ח אבריו", וואס זיי זיינען נידעריקער פון שכל, מעלת האדם; ד.ה. דער לימוד איז אין אן אופן אז ער איז "יורד" ממעלתו און... איז מבטל זיין מצאונות, דוקא דעמאלט קען "חורתו של הקב"ה" הכלתי מוגבלת ביי אים נקלט ווערן אין א פנימיות — חורתו "משתמרת".

לקוטי שמות חטיו ע' 326 ואילך וע' לקמן סי"ח

(ו) ר"ת דעת:

ע' לקמן סי"ב.

ו. והערב — ל' ערבות:

ע' לקמן סי"ב.

ז. פנינו נפמי — חיים הם למוצאיהם נפמי:

ולכן צ"ל לימוד התורה בדיבור דוקא כמ"ש ודברת כם וכתמי חיים הם למוצאיהם למוצאיהם נפמי דוקא כ"י, דכלמדו איזה הלכה בדיבור דוקא אז יתחדשו אצלו שכליות בעומק ההלכה הייתה מה שלא הי' מתחדש אצלו כלל כשהי' מעיין במחשבתו לכד בלי דיבור כ"י.

וכן לפעמים בדיבור דוקא בא אור השכל בכמה אופנים שונים שלא כמו בחלת גילוי השכל מן כח המשכיל... וגם בעיון הטוב בעומק מחשבתו אינו מתגלה אור עומק השכל ההוא או ההלכה הי'א, כי אם ע"י הדיבור דוקא כ"י... וכדוע דמה שאפשר לכא ליד גילוי מהכח המשכיל בדרך אור ישר מצד עצמו בלי דבר המכריח אותו הוא רק הארה היצונית ממנו לכד, שזוהי הכא ליד גילוי, אבל פנימיותו ועצמותו אינו בא ליד גילוי מעצמו כ"י.

ולואו גם בעיון כשמעיין בהדבר שכל לא יתגלה יותר ממה שאפשר להתגלות, דיינו רק בחי' היצוניתו לכד (אם לא ע"י קושיות והעלמות הסותרים שע"י יתגלה עומק ופנימיותו כח המשכיל דהיינו מצד כח אור חודו כמ"ש במ"א) ש"י לא נת' בקשר לברכת התורה.

אלא הטעם בזה הוא דהלא כה דברי כאש, דתורה נמשלה לאש ועד"מ השלהבת כשהיא בתוך הגמלת באה בכתי' העלם, וכדי להמשיך השלהבת בכלי' הוא ע"י רוח הנופה, ועד"ז בתורה הי' צ"ל ענין הדיבור בתורה שע"ז נמשכת מההעלם אל הנופח.

(ה) טעם שהמהרהר בד"ת אי"ע לברך:

דער דיין איז אז "המהרהר בד"ת אי"ע לברך" (ברכות התורה), ווייל "הרהור לא בדיבור הוא", און "כל מה ש'ולמד בהרהור לכד ואפשר לו להוציא בשפתו ואינו מוציא אינו יוצא בלימוד זה" מ"ח מצות ולמדום אותם²: נאמער: די הכנה פון תורה איז פארבונדן מיטן דיבור פון תורה, ווי חז"ל³ זאגן אויפן פסוק⁴: חיים הם למצאיהם" — "אל תקרי למצאיהם אלא למוצאיהם כפה", און "אם ערוכה (ניט נאר ב"פה", נאר) ברמ"ח אברים שלך משתמרת ואם לאו אינה משתמרת".

ולכאורה: בשעת איינער רעדט דברי תורה (פון תושבע"פ) און פארשטייט ניט וואס ער זאגט, איז דער פס"ד אין שו"ע⁵ אז "אינו נחשב לימוד כלל", ד.ה. אז דער ענין הלימוד (כ"י תשבע"פ) כאשטייט אין פארשטיין דאס וואס מעלערנט — היינט פארוואס איז דערביי אזוי נוגע דער דיבור אין תורה, און ער כ"י כ"י, אז אויב דאס פעלט, איז (לא די וואס "א"צ לכוד" און מא"ז ניט יוצא "ח"ח מצות ולמדום אותם", נאר אויך) "אינה משתמרת" — אפילו די הכנת התורה ווערט ביי אים ניט געהיט?

איז די הסברה אין דעם, כני"ל: דער עיקר פון תורה איז דער פארבונד וואס מ'האט דורך תורה מיטן נותן התורה: און דערפאר מוז אויך דער לימוד התורה זיין אין אן אופן אז די הכנה השגה פונעם ענין איז (ניט ווי עס איז מצד גרד השכל פון א נבוא, נאר) ווי דאס איז מצד הקב"ה ("חורתו", של הקב"ה). דערפון איז מוכן, אז ס'איז ניט מספיק די תנועה פון ביטול (כלויז) אלס א מקבוצה צו לימוד התורה, נאר דער לערנען אליין מוז זיין אין אן אופן פון ביטול: און דערריבער מוז דער לימוד זיין אין אן אופן "למוצאיהם נפמי", ביז — "ערוכה ברמ"ח אברים":

בשעת א איז לערנט תורה נאר מיט זיין כח השכל, די העכסטע מעלה פון דעם מענטשן, בלייבט ער נאך אין זיין "מוצאות" (אלס מענטש) און קען ניט קולט זיין תורתו של הקב"ה — וכמ"ש וק"י פון "פילא דעייל בקופא כמתחמ"א: מה-דאך א "פילא" וואס כאטש ער איז א מוגבל, פונדעסטוועגן, היינט

(1) שו"ע אוד"ז אר"ח סי' מז סי"ב.
 (2) הל' ת"ת לאדה"ז סי' כ"ב סי"ב.
 (3) ערוכה נ"ד, א.
 (4) משל' ד' כב.
 (5) הל' ת"ת פ"ב סי"ג.
 (6) ברכות נ"ה, סע"ב.

